

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МЕДИЧНИХ НАУК
УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені О.О. Богомольця
ІНСТИТУТ ОЦІНКИ ВІДПОВІДНОСТІ, ГІГІЄНИ
ТА ЕКОЛОГІЇ

ЕКОЛОГІЧНІ ТА ГІГІЄНІЧНІ ПРОБЛЕМИ
СФЕРИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

(ЗБІРКА МАТЕРІАЛІВ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ)

25 березня 2026 р

м. Київ

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені О.О. Богомольця
ІНСТИТУТ ОЦІНКИ ВІДПОВІДНОСТІ, ГІГІЄНИ ТА ЕКОЛОГІЇ

ЕКОЛОГІЧНІ ТА ГІГІЄНІЧНІ ПРОБЛЕМИ
СФЕРИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ
(ЗБІРКА МАТЕРІАЛІВ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ)

25 березня 2026 р.

за загальною редакцією
член-кор. НАМН України, професора С.Т. Омельчука

м. Київ

2026

УДК _613+574]:061.3

Головний редактор: Омельчук С.Т. член-кор. НАМН України, д.мед.н., професор

Заступник головного редактора: Гринзовський А.М. д.мед.н., професор, Вавріневич О.П. д.мед.н., професорка.

Технічний редактор: доцент кафедри гігієни та екології НМУ імені О.О. Богомольця к. мед. н., доцент Кондратюк М.В.

Редакційна колегія:

БАРДОВ В.Г. – член-кор. НАМН України, д.мед.н., професор;

ГАРКАВИЙ С.І. – д.мед.н., професор;

ГРУЗЄВА Т.С. – д.мед.н., професорка;

ПЕТРУСЕВИЧ Т.В. – к.мед.н., доцентка;

КОРШУН М.М. – д.мед.н., професорка;

ШИРОБОКОВ В.П. – академік НАН та НАМН України, д.мед.н., професор;

ЯВОРОВСЬКИЙ О.П. – академік НАМН України, д.мед.н., професор.

Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю «Екологічні та гігієнічні проблеми сфери життєдіяльності людини» (Київ, 25 березня 2026 р.) / за загальною редакцією член-кор. НАМН України, професора С.Т. Омельчука. – К., 2026. – 337 с.

У матеріалах науково-практичної конференції з міжнародною участю «Екологічні та гігієнічні проблеми сфери життєдіяльності людини» (Київ, 25 березня 2026 р.) висвітлено актуальні питання гігієни, екології та громадського здоров'я: хімічну й біологічну безпеку, якість повітря, води та харчових продуктів, вплив шуму, мікропластику, пестицидів і воєнних чинників на здоров'я населення. Основний акцент зосереджено на міждисциплінарному підході до оцінки ризиків, профілактики захворювань, розвитку кадрового потенціалу, гармонізації національних практик із європейськими стратегіями та післявоєнного відновлення України.

УДК _613+574]:061.3

Електронна версія збірника містить додаткові публікації, що з технічних причин не увійшли до друкованого примірника.

У разі повного або часткового використання матеріалів збірника посилання обов'язкове.

© НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені О.О. Богомольця

КОМПЛЕКСНИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ ПЕСТИЦИДНИХ КОНТАМІНАНТІВ НА РЕПРОДУКТИВНЕ ЗДОРОВ'Я ЖІНОК І ЧОЛОВІКІВ: ЕПІДЕМІОЛОГІЧНІ ТА ТОКСИКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

Ткаченко І.В., Антоненко А.М.

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця

Актуальність. На сучасному етапі розвитку біомедичних наук дослідження у сфері репродуктології посідають провідне місце, оскільки репродуктивне здоров'я визначає не лише індивідуальне благополуччя, а й демографічну стабільність та якість життя майбутніх поколінь. Функціонування репродуктивної системи забезпечує реалізацію однієї з ключових біологічних функцій людського організму – відтворення потомства, а також підтримання фізіологічних механізмів статевого розвитку.

Зростаюча кількість наукових даних свідчить про вагомий роль екологічних чинників у формуванні порушень фертильності як у чоловіків, так і у жінок. Особливе місце серед них посідають пестицидні контамінанти, що широко застосовуються у сільському господарстві та здатні накопичуватися в об'єктах довкілля. Результати експериментальних і епідеміологічних досліджень демонструють, що хронічний або високодозовий вплив пестицидів асоціюється зі зниженням репродуктивної функції, порушенням гормонального гомеостазу та підвищенням ризику розвитку патологій репродуктивної системи в обох статей

Мета роботи – систематизувати та проаналізувати сучасні епідеміологічні й токсикологічні дані щодо впливу пестицидних контамінантів на репродуктивне здоров'я жінок і чоловіків, узагальнити відомі механізми їхньої дії та визначити ключові наукові підходи до оцінки ризиків порушення фертильності під впливом цих чинників.

Матеріали та методи. У роботі проведено аналітичний огляд сучасних епідеміологічних, токсикологічних та експериментальних досліджень, присвячених впливу пестицидних контамінантів на репродуктивне здоров'я

жінок і чоловіків. Для систематизації даних застосовано методи контент-аналізу, порівняльного аналізу та критичної оцінки наукових джерел із використанням міжнародних баз даних.

Результати дослідження. Основними механізмами впливу пестицидів на репродуктивну функцію жінки є ендокринні порушення (імітація або блокування жіночих гормонів), зміни в овуляційному циклі (ановуляції, нерегулярні менструальні цикли), погіршення імплантації ембріона, підвищення ризиків ускладнень вагітності (викидні, мертвонародження, позаматкова вагітність), прискорене «виснаження» яйцеклітин, безпліддя, синдром полікістозних яєчників.

У чоловіків ці механізми можуть мати такі прояви та порушення: зниження тестостерону, токсична дія на сперматогенез, зниження лібідо, генотоксичний ефект (мутації та хромосомні аберації, підвищений ризик ембріональних порушень та передавання нащадкам), пошкодження ДНК сперматозоїдів, аутоімунні реакції проти сперми, хронічні запалення тканин яєчок, зниження фертильності, викидні у партнерок, безпліддя.

В обох статей ризик порушення фертильності може виникати на рівні гіпоталамо-гіпофізної осі та має тенденцію до зростання при професійному контакті з пестицидами – працівники сільського господарства, дослідницьких інститутів, лабораторій. Збільшується ймовірність ушкоджень також внаслідок гострого або хронічного опосередкованого впливу – внаслідок близькості проживання до сільськогосподарських угідь, споживання води чи продуктів харчування попередньо забруднених хімічними засобами захисту.

Серед найбільш небезпечних пестицидів, які чинять негативну дію на репродуктивну функцію жінок та чоловіків є хлороганічні (хлордан, ДДТ, альдрин), фосфорорганічні сполуки (малатіон, хлорпірифос, паратіон), карбамати (карбофуран, карбарил), піретроїди (циперметрин, перметрин, дельтаметрин), гербіциди (атразин, гліфосат). Більшість з цих хімічних речовин (атразин, карбофуран, хлорпірифос, перметрин) та препаратів на їх основі заборонені в країнах Європейського Союзу, враховуючи їх негативний вплив на

організм людини, віддалені наслідки та здатність до накопичення в повітрі, ґрунті, рослинах.

Відповідно до Гігієнічної класифікації пестицидів (ДСанПіН 8.8.1.002-98) більшість із вищезгаданих ксенобіотиків відносяться до сполук 3 класу – помірно-токсичні (атразин, малатіон, гліфосат, перметрин), циперметрин та хлорпірифос до 2 класу – дуже токсичні, карбофуран – 1 клас (надзвичайно токсичні).

Висновки. Пестицидні контамінанти чинять багатовекторний токсичний вплив на репродуктивну систему жінок і чоловіків, спричиняючи ендокринні порушення, генотоксичні ефекти, дисфункцію гаметогенезу та зниження фертильності, особливо за умов професійного або хронічного опосередкованого контакту. Узагальнення епідеміологічних і токсикологічних даних підтверджує необхідність посилення контролю за використанням високотоксичних пестицидів і впровадження ефективних профілактичних заходів для зменшення ризиків для репродуктивного здоров'я населення.

ЕКОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ВИБУХОВИХ ПОДІЙ У ЗОНІ АКТИВНИХ БОЙОВИХ ДІЙ. ОЦІНКА СТАНУ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ У МІСТІ НІКОПОЛЬ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Улька О.О., Ланчковський В.В.

*ВСП «Нікопольський районний відділ ДУ «Дніпропетровський обласний ЦКПХ
МОЗ України»*

Актуальність. У період активних бойових дій контроль якості атмосферного повітря набуває особливої актуальності через зростання техногенного навантаження від вибухів, пожеж та руйнування інфраструктури й об'єктів. Місто Нікополь із високим рівнем антропогенного впливу потребує систематичного моніторингу та посиленого екологічного контролю, оскільки бойові дії можуть погіршувати якість повітря, навіть, при зниженні виробничої активності та нести потенційні ризики для здоров'я населення